

VAN LAUWERSZEE TOT EXPOZEE

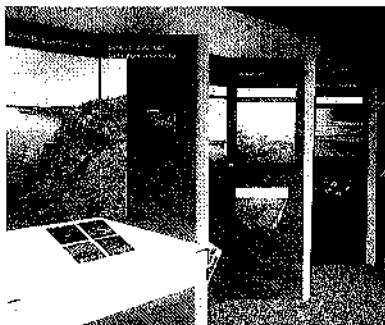
Een ieder die een dagje Schier doet, zal het ongetwijfeld wel eens opgefallen zijn, dat net voor Lauwersoog een vlag wappert met de tekst: ExpoZee. Voor hen die de nieuwsgierigheid zelf niet bevredigd hebben, volgt hier het hoe, wat, waar en waarom van ExpoZee.

Marja van Schie

ExpoZee is een documentatie- en informatiecentrum en is voortgesprongen uit een voormalige werkexpositie die tijdens de afsluiting van de Lauwerszee was ingericht. Het doel was de belangstelling die voor dergelijke grote werken altijd zeer groot is, in goede banen te leiden.

In Oostmahorn was in de jaren zestig al een expositie over de Lauwerszeewerken ingericht door de voorlichtingsdienst van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Later, tijdens de eigenlijke sluitingsperiode, was het werk moeilijk bereikbaar en daarom werden op diverse plaatsen in de buurt kleine, gerichte exposities neergezet die het publiek van dag tot dag op de hoogte hielden. Toen de Lauwerszee op 23 mei 1969 was afgesloten, werden deze exposities overbodig

en bracht men ze samen met die van Oostmahorn over naar de vrijgekomen kantine op het voormalige werkeiland Lauwersoog. Maar ook de kantine moest verdwijnen en wel voor het veehaventerrein. Uiteindelijk werd gekozen voor een plaats bij de woonkern Lauwersoog waar ExpoZee zich nu nog steeds bevindt.

Voor wie en waarom een informatiecentrum?

Omdat bij de overheid over bepaalde gebieden met hun waterstaatkundige aspecten vragen binnenkomen die beantwoord moeten worden, heeft Rijkswaterstaat gekozen voor de opzet van infocentra, verspreid over het land; de meest noordelijke is ExpoZee.

Alle vragen over de Waddenzee die niet zuiver technisch zijn, worden naar ExpoZee doorgespeeld en daar afgehandeld.

Voor mensen die zich persoonlijk op de hoogte willen stellen, kan ExpoZee veel doen. Een mondelinge toelichting met behulp van modellen en maquettes geeft een heel duidelijk beeld.

Voor scholen is er een mogelijkheid om leerlingen niet alleen theoretische maar ook praktische kennis over het waddengebied bij te brengen. Er zijn complete lesprogramma's, diaklankbeelden en videobanden beschikbaar, bv. over:

- Dijken, een historisch overzicht van de Nederlandse dijkbouw die door de komst van de paalworm nogal veranderde.
- Terpen, de vroegste vorm van zeedefensie.
- Molens, want ook na het indijken moest het overtollige water worden afgevoerd.
- De waterkwaliteit van de Waddenzee, een lesbrief waarin milieuproblemen met de waterontreiniging aan de orde komen.

In de semi-permanente opstelling krijgt men bij binnenkomst eerst een historisch overzicht over de Lauwerszee dat al snel uitnodigt om het eerste spelletje te spelen (veel

informatie wordt via spelletjes overgebracht). Daarnaast worden in de filmzaal films vertoond.

In de grote zaal wordt het thema 'van een zout naar een zoet milieu' behandeld, zoals dat zich in de Lauwerszee heeft voltrokken.

Terug in de tijd

Uiteraard speelt de historie een belangrijke rol en doet men tijdens het bezoek een fikse stap terug in de tijd en belandt men in het begin van de jaartelling. Hoe zag ons land er toen uit, hoe handhaafden de eerste bewoners zich in dit gebied? Daarbij staat centraal de strijd tegen de zee die voor hen tevens een vriend was. Het vruchtbare land was immers door de zee aangevoerd. De zeespiegel steeg, evenals het land (tenminste als er geen dijken omheen lagen), maar de meeste mensen bleven hier en gingen zich beschermen tegen de oprukkende zee. Daartoe bouwde men terpen en daarna dijken die door de eeuwen heen steeds hoger moesten worden om havel en steeds meer goed te beschermen. Dat die strijd niet door een paar mensen maar door iedereen gevoerd moest

worden, werd in de noordelijke Nederlanden duidelijk gemaakt door de toenmalige Spaanse bezetter Caspar di Robles. Op hardhandige wijze dwong hij de mensen hun zeedefensie op poten te zetten. Achteraf was men hem daar zo dankbaar voor dat er een standbeeld voor hem is neergezet bij Harlingen.

Natte maquette

Hoe komt het dat er een Waddenzee bestaat en door welke krachten wordt zij nog steeds in stand gehouden? In een grote natte maquette wordt dit uit de doeken gedaan. Op een speelse manier wordt dit ingewikkelde systeem van eb en vloed duidelijk gemaakt. Waarom ligt het waddengebied hoger dan grote delen van Nederland? Hoe is de bodem van de Noordzee ontstaan? Ook deze antwoorden vindt u in ExpoZee. Aan het eind van de expositie kunt u in een soort waddenspel uw opgedane kennis toetsen.

ExpoZee is geopend van april tot eind september, van maandag t/m vrijdag van 10 tot 17 uur. Voor groepen is de expositie op afspraak het hele jaar geopend. ●

15 VERHALEN UIT NOORDELIJKE OORDEN

15 Verhalen uit noordelijke oorden
Een nieuwe uitgave van
Noorderbreedte

15 bekende Nederlandse schrijvers
over het landschap van Friesland,
Groningen en Drente

'Friesland is voor mij buitenland en zal dat blijven, hoe vaak ik er ook kom...'
'Mijn verhaal speelt bij het Boelo Tijdenskanaal vlakbij het plaatsje Veelerveen in Groningen. Ik moet acht jaar geweest zijn toen ik er op de fiets langs reed, ik heb er mijn blote benen nog bezaerd aan de brandnetels die langs de kant van de weg groeiden.'

'Ik construeerde voor mijn roman een Drents dorp (waarin sommigen Dwingelo meenden te herkennen) in een winters isolement, gezien door de ogen van een jongeman die een buitenstaander blijft omdat hij meer verwilderd op zoek is naar de zin van zijn leven dan naar de deelname aan de gebeurtenissen...'

Drie schrijvers — Bob den Uyl, Hermine de Graaf en Willem van Toorn — over drie noordelijke provincies, waarvan ruim twaalf van de veertien miljoen Nederlanders hooguit als toerist, toevallige bezoeker of tijdelijke bewoner weten mee te praten. Hoevelen van ons kennen de grote verscheidenheid aan landschappen van de hogere zandgronden in Drente en het zuiden van Friesland, hoevelen zijn vertrouwd met de lagere klei- en veengronden in Groningen en Friesland. Het merendeel van deze landschappen is ingericht door de mens, behalve de meeste natuurgebieden, die vrijwel altijd in eigendom of beheer zijn bij de natuurbeschermingsorganisaties. Maar niet alleen de natuurgebieden zijn van groot belang, ook de cultuurlandschappen bepalen in hoge mate de verscheidenheid. Die verscheidenheid vindt z'n oorzaak in (het gebruik van) de bodem, het reliëf, de vegetatie en de dierenwereld. Het zijn juist deze factoren die het landschap in Noord-Nederland zo interessant ma-

ken. Meer en meer echter is er sprake van bedreiging, oa. door de steeds verdergaande intensivering en mechanisatie van de landbouw, de aanleg van wegen, de industrialisatie, de bodemvervuiling en de grensoverschrijdende lucht- en waterontreiniging.

In deze bundel staan verhalen en romanfragmenten van bekende nog levende Nederlandse schrijvers, die zich afspelen in het Noordnederlandse landschap. Vijftien auteurs, die de noordelijke provincies soms als ingewijde, soms als buitenstaander beschrijven, voeren de lezer mee langs dorpen en steden, door gloeiende weilanden en veenderijen, over meren en plassen. Zo ontstaat een verkenningstocht met vijftien verschillende vertrekpunten en evenzovele eindstations. Het waddengebied is in deze verhalenbundel buiten beschouwing gelaten, omdat in 1985 een dergelijke uitgave, '15 verhalen over zee en zand', is verschenen, uitgebracht door Uniepers in samenwerking met de Waddenvereniging.

Bestelwijze

- Door f 9,90 over te maken op giro 37.33.029 tnv. Noorderbreedte o.v.v. '15 Verhalen' krijgt u franko de bundel toegezonden.
- Door een kado-abonnement te geven aan vrienden of kennissen ontvangt de gever de bundel gratis. Vul daarvoor de antwoordkaart in deze Noorderbreedte in.